

ÄÄREPOOLSEIMAD PIIRKONNAD

Euroopa Liidu kõige kaugemate ehk äärepoolseimate piirkondade arengu toetamiseks on kehtestatud erimeetmed. Äärepoolseimad piirkonnad on järgmised: Guadeloupe, Prantsuse Guajaana, Réunion, Martinique, Mayotte ja Saint-Martin (Prantsusmaa), Assoorid ja Madeira (Portugal) ning Kanaari saared (Hispaania). Toetuse eesmärk on leevendada nende piirkondade erilisest geograafilisest eraldatusest tulenevaid ebasoodsaid olusid.

ÕIGUSLIK ALUS

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 349 ja 355.

TAUST

Mõne ELi liikmeriigi territooriumi osad asuvad Euroopast kaugel. Selliseid alasid nimetatakse äärepoolseimateks piirkondadeks ning neil tuleb toime tulla oma geograafilistest iseärasustest tulenevate probleemidega. Probleeme tekitavad eelkõige nende kaugus Euroopast, saarelisus, väiksus, keeruline pinnamood ja rasked kliimatingimused. Majanduslikult on neile iseloomulik sõltuvus mõnest üksikust tootest (sageli põllumajandustooted või loodusvarad). Need raskused pärsivad nende arenguvõimalusi.

Praegu on äärepoolseimaid piirkondi üheksa:

- viis Prantsusmaa ülemeredepartemangu – Martinique, Mayotte, Guadeloupe, Prantsuse Guajaana ja Réunion;
- üks Prantsusmaa ülemereühendus – Saint-Martin;
- kaks Portugali autonoomset piirkonda – Madeira ja Assoorid;
- üks Hispaania autonoomne piirkond – Kanaari saared.

Siinkohal tuleb rõhutada, et äärepoolseimad piirkonnad ei ole samad, mis ELi ülemeremaad ja -territooriumid. 25 ülemeremaad ja -territooriumi on põhiseaduslikult seotud ühega järgmistest ELi liikmesriikidest: Taani, Prantsusmaa, Madalmaad ja Ühendkuningriik. Ülemeremaad ja -territooriumid ei ole ühtse turu osa, vaid peavad kaubanduses, eelkõige päritolureeglite, tervishoiu- ja taimetervise normide ning kaitsemeetmete osas, täitma kolmandatele riikidele kehtestatud nõudeid. Ülemeremaade ja -territooriumite assotsieerimine Euroopa Liiduga on üksikasjalikult sätestatud 25. novembril 2013 vastuvõetud nõukogu otsusega 2013/755/EL. Lissaboni lepingu artikkel 355 lubab Euroopa Ülemkogul muuta Prantsusmaa, Taani või

Madalmaade ülemeremaade ja -territooriumite staatust liidu suhtes, kui asjaomane liikmesriik seda taotleb, sealjuures aluslepingut muutmata. Näiteks Saint Barthélemy saarel oli 2011. aasta lõpuni äärepoolseima piirkonna staatus, 2012. aastast kuulub see saar aga ülemeremaade ja -territooriumite hulka. Vastupidiselt sellele muudeti 2014. aastal nõukogu otsusega Mayotte'i staatust (ülemeremaade ja -territooriumite hulgast äärepoolseimate piirkondade hulka).

Tabel: Andmeid äärepoolseimate piirkondade kohta

	Kaugus riigi pealinnast (km)	Pindala (km ²)	Rahvaarv	SKP elaniku kohta võrreldes ELi keskmisega (EL=100) (*)
EL 28	—	4 407 569,1	508 450 856	100
Prantsusmaa***	—	633 186,6	66 415 161	106
Portugal	—	92 226,0	10 374 822	77
Hispaania	—	505 944,0	46 449 565	90
Assoorid	1548	2322,0	245 766	69,2
Kanaari saared	1850 (kõigi Kanaari saarte keskmine)	7445,0	2 135 722	78,2
Guadeloupe	7578	1681,6	393 392	73,1
Prantsuse Guajaana	7841	83 533,9	262 527	58,4
Madeira	1041	802,0	256 424	73,39
Martinique	7641	1128,0	376 847	77,03
Réunion	9921	2503,7	850 996	69,92
Saint-Martin (**)	6700	86 (Prantsusmaale kuuluv osa 53)	36 457	—
Mayotte	8444	374,0	235 132	30,75

(*) 2015. aasta andmed, v.a Assooride, Madeira ja Martinique'i kohta (2014) ning Guadeloupe'i kohta (2016); allikad: Eurostat, Statistics Portugal,
(**) Allikad: INSEE (Prantsusmaa), 2015; Ministère Français des Outre-Mer; SKP kohta värsked andmed puuduvad.
(***) Prantsusmaa pindala hõlmab äärepoolseimate piirkondade pindala, kuid ei hõlma ülemeremaid ja -territooriume.

Allikas: Eurostat, 2015

EESMÄRGID

Vaatamata suurele vahemaale, mis eraldab äärepoolseimaid piirkondi Mandri-Euroopast, moodustavad nad lahutamatu osa Euroopa Liidust ning nende territooriumil kohaldatakse täielikult ühenduse *acquis*'d. Nende erilise geograafilise asukoha ja

sellega seonduvate raskuste tõttu on aga tulnud ELi poliitikat nende eriolukorrale kohandada.

Asjaomased meetmed puudutavad eelkõige selliseid valdkondi nagu tolli- ja kaubanduspoliitika, maksupoliitika, vabatsoonid, põllumajandus- ja kalanduspoliitika ning toorainete ja esmatarbekaupadega varustamise tingimused. Samuti võib riigiabi eeskirju ning struktuurifondidele ja ELi horisontaalprogrammidele juurdepääsu tingimusi kohandada vastavalt nende piirkondade vajadustele (nt Euroopa Regionaalarengu Fondi eriassigneeringud äärepoolseimatele piirkondadele).

ERFi eraldistele lisaks saavad äärepoolseimad piirkonnad põllumajanduse valdkonnas toetust ka POSEI programmist (kõrvalisele asukohale ja saarelisele asendile vastavate valikmeetmete programm), mida rahastatakse Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (vt ülalolevat tabelit). Programmid keskenduvad kahele olulisele meetmete liigile:

- varustamise erimeetmed, mille eesmärk on leevendada täiendavaid varustuskulusid, mis on seotud inimestele või töötlemiseks vajalike toodetega ja põllumajandusliku toorainega, ja
- meetmed kohaliku põllumajandustootmise toetamiseks.

Aastaid 2014–2020 hõlmaval programmitöö perioodil eraldatakse neile piirkondadele Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest umbkaudu 13 miljardit eurot:

Tabel: Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide eraldised äärepoolseimatele piirkondadele aastatel 2014–2020

Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide eraldised äärepoolseimatele piirkondadele	(miljardites eurodes)
ERF (sh eriassigneeringud äärepoolseimatele piirkondadele ja Euroopa territoriaalne koostöö)	5
Euroopa Sotsiaalfond (sh noorte tööhõive algatus)	1,9
Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond (EAFRD)	1,5
POSEI (kõrvalisele asukohale ja saarelisele asendile vastavate valikmeetmete programm) programmid (rahastatud Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF))	4,6
Euroopa Merendus- ja Kalandusfond (EMKF)	0,3
Kokku	13,3

Allikas: Euroopa Komisjon, 4. äärepoolseimate piirkondade foorum, 30.–31. märts 2017

Komisjoni ettepanekus 2020. aasta järgse perioodi ühtekuuluvuspoliitika kohta nähakse ette, et ERFist antakse jätkuvalt 1,5 miljardit eurot erieraldisena äärepoolseimatele piirkondadele. Lisaks saavad need piirkonnad 270 miljonit eurot koostööprogrammide („Interreg“) kaudu.

EUROOPA ÄÄREPOOLSEIMATE PIIRKONDADE STRATEEGIA

2017. aastal avaldas komisjon teatise (COM(2017)0623): „Tugevam uuendatud strateegiline partnerlus ELi äärepoolseimate piirkondadega“. Selles esitatakse uued lähtekohad ELi äärepoolseimate piirkondade konkreetsete vajaduste paremaks rahuldamiseks – iga piirkonna kohta eraldi. Uus strateegia peaks aitama luua uusi võimalusi nende piirkondade elanikele, elavdada nende konkurentsivõimet ja innovatsiooni sellistes valdkondades nagu põllumajandus, kalandus või turism ning tihendada nende koostööd naaberriikidega.

Strateegia põhineb neljal sambal:

- uus, tugeval partnerlusel rajanev juhtimismudel,
- äärepoolseimate piirkondade eelistest lähtumine,
- majanduskasvu ja töökohtade loomise soodustamine,
- koostöö laiendamine.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Vaatamata asjaolule, et kõik otsused selle kohta, millistele piirkondadele antakse äärepoolseima piirkonna staatus, teeb Euroopa Ülemkogu, etendab Euroopa Parlament äärepoolseimate piirkondade toetamisel väga aktiivset osa.

Parlamendil on nõukoguga võrdsed volitused seadusandlike aktide puhul, milles käsitletakse ELi kõige olulisemaid poliitikavaldkondi, nimelt regionaal-, põllumajandus-, kalandus- ja hariduspoliitikat. Parlament võtab oma töös arvesse äärepoolseimate piirkondade erilist olukorda ja toetab algatusi, mille eesmärk on soodustada nende arengut.

Läbirääkimistel aastateks 2014–2020 kavandatud õigusraamistiku üle toetas parlament põhimõtet, et äärepoolseimate piirkondadele tuleks kohaldada erikohtlemist kaasrahastamise määrade osas, Euroopa Regionaalarengu Fondi erisätteid tootlikuks investeerimiseks ettevõtetesse ning erireegleid seoses Euroopa territoriaalse koostöö programmidega. Peale selle võttis parlament 2014. aastal vastu resolutsiooni äärepoolseimate piirkondade potentsiaali optimeerimise kohta struktuurifondide ja muude Euroopa Liidu programmide koostoimimise abil. Selles resolutsioonis tuletatakse meelde äärepoolseimate piirkondade iseärasusi ning rõhutatakse struktuurifondidest äärepoolseimatele piirkondadele eraldatava toetuse ning ELi tasandi programmide „Horisont 2020“, LIFE+ ja COSME koostoime vajalikkust.

Hiljuti oli parlamendis arutusel äärepoolseimaid piirkondi käsitlev algatusraport, milles pearõhk on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 349 rakendamise küsimustel. See hõlmab ELi kaubanduspoliitikat, merenduspoliitikat, kalandust ja meremajanduse kasvu, ühtekuuluvuspoliitikat, keskkonnaküsimusi ja energeetikat.

Filipa Azevedo / Marek Kołodziejcki
05/2019

